

Beynəlxalq həyat

Yaxın Şərqdə hərbi qarşıdurma davam edir

ABŞ–İsrail–İran gərginliyinin xronologiyası

Fevralın son günündən etibarən Yaxın Şərqdə qarşılıqlı hərbi əməliyyatlar və gərginlik kəskin şəkildə artdı. İsrail ABŞ-la birlikdə İranın nüvə və raket infrastrukturalarına zərbələr endirməyə başladı. Bunun qarşılığında rəsmi Tehran regiondakı yaşayış və strateji obyektlərə qarşı genişmiqyaslı raket və dron hücumları həyata keçirdi. Nəticədə, ABŞ və İran arasında hərbi qarşıdurma daha da dərinləşdi. İsrail–İran–ABŞ qarşıdurmasının qısa icmalını oxucularımıza təqdim edirik:

28 fevral: İsrail hökuməti rəsmi Tehranın nüvə və raket proqramının qarşısını almaq məqsədilə İrana zərbələr endirdiyini elan etdi. ABŞ da eyni vaxtda İranın strateji obyektlərini bombaladı. İran Dövlət Televiziyası bu hücumlarda rəsmi olaraq rəhbər Ayətullah Əli Xameneinin həlak olduğunu təsdiqlədi. Xameneinin meyiti Tehrandə tapıldı və mərhumun ikinci oğlu Müctəbə Xamenei Ali Rəhbər Məclisinin sədri oldu. Hərbi əməliyyat ABŞ-ın “Epik qəzəb” adlı əməliyyatının başlanğıcı kimi təqdim edildi. İsrail müdafiə naziri bildirdi ki, ölkəsi bu hərbi kampaniyanı sülh istəyən İran xalqının azadlığı üçün həyata keçirib.

1 mart: İran İsrailə hücum etdi. Təyyarə və dronlarla Təl-Əvivdə yaşayış binasına və Beyt-Şəməsdəki məhəlləyə zərbə vuruldu. İran bu hücumlarda yüzlərlə raket və kamikadze dronundan istifadə etdiyini bildirdi. İsrail tərəfi yaşayış obyektlərinin hədəflənməsini pislədi. İsrailin təcili tibbi xidməti raket hücumunda yaralananları müalicə etdi. Eyni gündə İran raketlərini Əbu-Dabi, Dubay, Doha və Manama istiqamətində işə saldı. Həmin raketlərin bəzisi Dubay hava limanının ətrafına düşdü, bir neçəsi də Bəhreyndəki ABŞ-ın 5-ci Donanmasının bazasını vurdu. Körfəz ölkələri bu hücumları “kənar müdaxilə” adlandıraraq qınadı. Du-

bay və Əbu-Dabi şəhərlərindəki obyektlərə zərər dəydi, ABŞ konsulluğu hücumdan sonra ilk açıqlamasında işçilərin təhlükəsiz olduğunu bildirdi.

3 mart: İsrail və ABŞ aviasiyası Tehran və Qum şəhərlərinə yeni hava zərbələri endirdi. Tehrandə İran dövlət telekanalının binası və şəhərin hava limanı yaxınlığı bombalandı. İsrail ordusu Qum şəhərində İranın Ali Ekspertlər Məclisinin binasını dağıtdığını bildirdi. Bu hücumun nəticəsində İranın yeni idarə heyəti hədəfə alındı. Eyni gün İran dronları ABŞ səfirliklərindən ikisinə, Səudiyyə Ərəbistanı və Küveytə hücum etdi. ABŞ-ın Səudiyyə səfirliyinin parkinq zolağını zərərsizləşdirmək cəhdi diqqət çəkdi.

4 mart: Amerika ordusuna məxsus sualtı qayıq Şri-Lanka sahillərində İran Donanmasının “İRIS Dena” adlı gəmisini torpedo zərbəsi ilə batırdı. Amerika tərəfi bu əməliyyatın ABŞ qüvvələrinə gələcək hücumların qarşısını almaq üçün zəruri olduğunu vurğuladı. Hücum zamanı ABŞ-la əməkdaşlıq edən İran donanmasının bütün imkanları məhv edildi.

5 mart: İran Naxçıvan Muxtar Respublikası istiqamətinə dron hücumları etdi. 4 İran dronu Naxçıvan hava limanı və yaxın kənd obyektlərini bombaladı, yaralananlar oldu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu terror aktını pisləyərək cavab tədbirlərinə hazırlaşdıklarını bildirdi. Hadisə ilə bağlı İran Prezidenti Məsud Pezeşkian martın 8-də İlham Əliyevlə telefon danışığında insidentin İranla əlaqəsi olmadığını və hadisənin araşdırılacağını bildirdi.

6 mart: İran bir neçə raket və dron dalğasını İsrail və ABŞ-ın regiondakı müttəfiqlərinə doğru buraxdı, Təl-Əviv daxil olmaqla bir neçə şəhərdə hava hücum signalı çalındı. ABŞ və İsrail hava əməliyyatlarını davam etdirərək İranın hava müdafiə sistemlərini və hərbi obyektlərini hədəfə

aldı. Dünya neft bazarında qiymətlər yenidən yüksəldi, Hörmüz boğazının blokadası səbəbindən enerji tədarükü riskləri artdı.

7 mart: İsrail və ABŞ qüvvələri Tehran ətrafındakı neft anbarlarını, emal və logistika obyektlərini hədəfə aldılar. Nəticədə şəhər üzərində böyük qara tüstü buludları əmələ gəldi və havanın çirklənməsi ilə bağlı narahatlıq yarandı. İran rəsmiləri bunu “müharibənin təhlükəli yeni mərhələsi” kimi qiymətləndirərək vəziyyətin mülki əhaliyə ciddi təsir göstərə biləcəyini bildirdilər.

8 mart: Müharibə daha da gərginləşdi və artıq regionun digər hissələrində də əməliyyatlar müşahidə olundu. İran rəhbərliyi “şiddətli müharibəni davam etdirə biləcəyini” bəyan etdi və bir sıra qonşu ölkələr də hücumlara məruz qaldıqlarını açıqladılar.

9 mart: İran raketlər və dronlar vasitəsilə İsrail ərazisinə hücumlarını davam etdirdi. İsrail Səhiyyə Nazirliyinin məlumatına görə, bu dövrdə yüzlərlə insan müxtəlif dərəcəli yaralanmalarla xəstəxanalara yerləşdirilib. ABŞ və İsrailin hava zərbələri də İranın geniş bölgələrini əhatə etdi, çoxsaylı strateji hədəflər məhv edildi.

10 mart: ABŞ və İsrail qüvvələri ön intensiv hücumlarını həyata keçirdilər. İranın ilkin hərbi infrastrukturunu ilə yanaşı, iqtisadi hədəflər və enerji obyektləri də vuruldu. İran Müdafiə Nazirliyi bəyan etdi ki, bu hücumlar “qanunsuz”dur və cavab olaraq ABŞ–İsrail iqtisadi və bank obyektlərinə zərbə endirilə bilər. Eyni gün İranın Baş Prokurorluğu ABŞ və İsraili dəstəkləyən iranlıların xarici əmlaklarının müsadirə olunacağını açıqladı. Almaniyə və digər Avropa rəsmiləri müharibənin başa çatdırılması üçün vahid planın olmamasından narahatlıqlarını ifadə etdilər.

11 mart: İsrail və ABŞ hava zərbələri İranın iqtisadi və maliyyə hədəflərinə yönəldi. Həmçinin Hörmüz boğazı yaxınlığında İran minadüzən gəmi hədəfləri məhv edildi. İran pilotsuz uçuş aparatları və raketlərlə ticarət gəmilərini, Dubay hava limanı yaxınlığını vurdu. Hücumlar Fars körfəzində təhlükəsizliyi kəskin zəiflətdi və enerji bazarlarında narahatlıq yaratdı. Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan müharibənin dayandırılması üçün çağırış etdi və regionda gərginliyin dünyaya təsirlərinə diqqət çəkdi. Rəsmi Tehran bildirdi ki, son hücumlara cavab olaraq regionda ABŞ və İsrailə əlaqəli banklar, iqtisadi infrastrukturalar vurula bilər. İran hərbi komandanlığı bunu “məcburi cavab” adlandırdı.

Sonda qeyd edək ki, hazırkı mərhələdə beynəlxalq təşkilatlar və aparıcı dövlətlər gərginliyin azaldılması üçün diplomatik təşəbbüsləri gücləndirməyə çalışırlar. Azərbaycan bu prosesdə aktiv iştirak edən tərəflərdəndir. Mövcud vəziyyət göstərir ki, getdikcə səngiyən münaqişənin davam etməsi Yaxın Şərqdə yeni hərbi bloklashmaların yaranmasına, təhlükəsizlik balansının dəyişməsinə və uzunmüddətli geosiyasi qarşıdurmanın dərinləşməsinə səbəb ola bilər.

N.BEYDİYEVA
XQ